

Programma 7 | Volksgezondheid en

Programma 7 | Volksgezondheid en milieu

Doelstelling

Opsterland behoudt en beheert haar hoogwaardig leefmilieu in samenwerking met inwoners en bedrijven.

Introductie op het programma en relevante trends en ontwikkelingen

Duurzaamheid en beperking van gebruik van energie en grondstoffen zijn essentiële opdrachten voor de gemeenschap. De gemeente geeft hierin het goede voorbeeld door te streven naar verbetering van de biodiversiteit en de vermindering van CO₂-uitstoot. Hierbij schatten we gezichtsbepalende of cultuurhistorische elementen op waarde.

Fysieke en mentale gezondheid zijn het fundament van persoonlijk welbevinden en van de kwaliteit van onze samenleving. Een goede gezondheid is voor de gemeente een middel om haar doelen te bereiken. Denk hierbij aan: regie op het eigen leven, kwaliteit van leven, meedoen in de maatschappij en gebruikmaken van sociale netwerken. De gemeente wil haar inwoners bewegen tot gezond gedrag door de gezonde keuzes de gemakkelijkste keuze te maken.

Kaderstellende documenten

Notitie klimaatneutraal Opsterland (2009)

Milieubeleidsplan 2005-2015 (2005) & Evaluatie Milieubeleidsplan 2005 - 2015

Tussenbalans Milieubeleidsplan 2005-2015 (2011)

Milieuprogramma 2011-2015 (2011)

Beleidsnota Licht in de Duisternis (2009)

Watertakenprogramma 2020 – 2025

Beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Fysieke Ruimtelijke Leefomgeving 2020 - 2024 OWO-gemeenten

Preventie- en handhavingsplan Drank- en Horecawet 2019-2022

Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland 2018

Ontwikkelagenda's Duurzaam, Leefbaar en Inclusief Opsterland

Omgevingsvisie 2015-2030

Uitvoeringsplan Energietransitie

Zonneplan Opsterland

Thema Milieu

Inleiding

In het Nationaal Deltaprogramma 2022 staan de plannen van de overheid om alle steden, dorpen en buitengebieden op zo'n manier te hebben ingericht dat Nederland voorbereid is op de gevolgen van toenemende hitte, droogte en extreme neerslag. In 2015 is al besloten dat het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen samen de ambitie vastleggen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht. Zo mogen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen de risico's door extreem weer en overstromingen niet verder toenemen en moeten we de bestaande ruimte zo beheren en onderhouden dat de kans op schade en slachtoffers afneemt.

Met andere overheden in Fryslân hebben we de 'klimaatstresstest' uitgevoerd als eerste stap naar een klimaat adaptieve en water robuuste omgeving; denk hierbij aan hittestress en wateroverlast. Daarin is onderzocht welke kwetsbaarheden er zijn binnen de gemeente. Tijdens een risicodialoog zijn deze nader in beeld gebracht en geprioriteerd. Ook mogelijke oplossingsrichtingen worden geïnventariseerd voor het maken van definitieve keuzes.

Doelstellingen

De gemeente kent een klimaatadaptieve en waterrobuuste omgeving en rioolstelsel

Wanneer riolering aan vervanging toe is vervangen we deze door een klimaatbestendig gescheiden stelsel. Nieuw aan te leggen riolering bij uitbreidingsplannen leggen we zodanig aan dat deze klimaat adaptief en toekomstbestendig is. Alleen daar waar gescheiden riool niet doelmatig kan worden aangelegd vervangen we het riool door een gemengd riool. Naast het aanpassen van de riolering op het moment van vervanging kijken we naar maatregelen die we aan het riool kunnen koppelen om te zorgen voor opvang van de klimaatveranderingen. Te denken valt hierbij aan het aanleggen van

wadi's of aanpassingen aan de weg om tijdelijk opvang van wateroverlast op en naast de weg mogelijk te maken.

Maatregelen

Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten is onderdeel van alle werkzaamheden in de ruimtelijke inrichting.

Omschrijving (toelichting)

In onze Omgevingsvisie leggen wij de hoofdlijnen voor een een klimaatadaptieve en waterrobuuste omgeving vast. We geven uitvoering aan het Uitvoeringsplan Ruimtelijke Adaptatie.

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 is onze omgevingsvisie vastgesteld. In de omgevingsvisie is als opgave 2 de paragraaf: ' Klimaatadaptatie, wateroverlast en hittestress' opgenomen. Hierin zijn zes maatregelen opgenomen die bijdragen aan deze opgave. Met het Uitvoeringsplan Ruimtelijke Adaptatie als leidraad hebben we in 2023 bij alle uit te voeren projecten getoetst en bijgestuurd zodat binnen alle projecten rekening is gehouden met deze opgave.

We geven uitvoering aan het huidige Watertakenprogramma en stellen een nieuw watertakenprogramma voor 2026-2030 vast.

Omschrijving (toelichting)

Elk jaar controleren we 10 % van onze riolering. Voor geconstateerde problemen plannen we maatregelen in. Bij nieuwe riolering worden vuil- en hemelwater gescheiden aangelegd. Daarnaast wordt gekeken naar aanvullende maatregelen voor piekbelasting, zoals de aanleg van wadi's of aanpassingen aan de weg voor het tijdelijk opvangen van water.

Kwaliteit (toelichting)

We hebben dit jaar 21 kilometer vrijverval-riolering, voornamelijk in Ureterp, gecontroleerd en gereinigd. Dit is 10% van de totaal 210 kilometer vrijverval-riolering in de gemeente Opsterland.

We hebben vanuit het overzicht van knelpunten maatregelen vormgegeven die we de komende jaren gaan uitvoeren.

We hebben in 2025 100% van de huidige en te verwachten knelpunten van wateroverlast in beeld

Omschrijving (toelichting)

In 2025 hebben we alle huidige knelpunten van wateroverlast in beeld en hebben we een plan om deze knelpunten op te lossen.

Kwaliteit (toelichting)

De huidige knelpunten en een deel van de verwachte knelpunten zijn in beeld. In 2024 brengen we de laatste verwachte knelpunten in beeld zodat deze in 2025 in het nieuwe watertakenprogramma worden meegenomen om op te lossen.

Doelstellingen

Het zwerfafval wordt met vrijwilligers opgeruimd

Het doel is om in alle dorpen actieve himmelploegen te faciliteren.

Maatregelen

We faciliteren himmelploegen die vrijwillig zwerfafval opruimen

Omschrijving (toelichting)

De gemeente krijgt €1,16 per inwoner per jaar (ruim €34.000) om aan het verwijderen van zwerfafval te besteden, volgens vastgestelde doelstellingen. Het budget wordt voor een deel besteed aan het faciliteren van de himmelploegen en andere vrijwilligers en aan educatie bij de (basis)scholen.

Het doel is om in alle dorpen actieve himmelploegen te hebben en te faciliteren. Ook in 2023 benaderen we actief de dorpen, via de plaatselijk belangen, waar nog geen himmelploeg aanwezig is.

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 heeft geen uitkering van het Afvalfonds voor zwerfafval plaatsgevonden (€1,14 per inwoner), omdat deze vergoeding tot 2023 liep.

Wel zijn de himmelploegen gefaciliteerd en zijn er meer vrijwilligers bijgekomen.

Doelstellingen

Er is een gezonde balans tussen natuurlijke duisternis en een veilige leefomgeving

Het verlichten van de openbare ruimte kent voor- en nadelen. Gezocht wordt naar een gezonde balans tussen lichtvervuiling en energielasten enerzijds en veiligheid en leefbaarheid anderzijds.

Maatregelen

In 2025 is 95% van de huidige installatie is voorzien van LED om energie te besparen en strooilicht te beperken

Omschrijving (toelichting)

In 2025 is 95% van het huidige areaal voorzien van het energiezuinige en duurzame LED-techniek. Dit wordt bereikt met het plaatsen van nieuwe armaturen wanneer de oude (bijna) zijn afgeschreven of met retrofit waarbij het binnenwerk wordt omgezet.

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 zijn 319 armaturen omgebouwd naar LED. Om de doelstelling te halen moeten nog circa 550 armaturen worden omgebouwd.

In het kader van de Omgevingswet zal het voorkomen van lichthinder verder geïmplementeerd worden

Omschrijving (toelichting)

In 2023 gaan we op basis van de Omgevingsvisie onderzoeken welke gebieden in aanmerking komen om als duisternisgebied aangewezen te worden. In deze gebieden zullen beperkingen gaan gelden voor lichtgebruik

Kwaliteit (toelichting)

Buiten de bebouwde kom gaan we zeer terughoudend om met het gebruik van openbare verlichting. Daar waar verlichting noodzakelijk is voor het waarborgen van de verkeersveiligheid is gebruik gemaakt van LED om strooilicht te beperken.

We onderhouden de huidige installaties met als uitgangspunt; verlichten waar het moet, duister waar het kan.

Omschrijving (toelichting)

Bij het onderhouden van de huidige installatie wordt bij vervangingen gebruik gemaakt van de meest actuele technieken waarbij strooilight en energieverbruik worden beperkt tot een minimum.

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 is voor de vervanging van verouderde armaturen gebruik gemaakt van LED met voorgeprogrammeerd dimregiem. Dat betekent dat de lamp in de (rustige) nachtelijke uren minder fel brandt.

Thema Gezondheid en Leefstijl

Doelstellingen

Wij willen met sport en bewegen de gezondheid van onze inwoners bevorderen.

Door actief sporten en bewegen doen inwoners mee aan de samenleving en werken ze aan de eigen lichamelijke en geestelijke conditie. Sport en bewegen zorgt dat men zich fitter en energiekeker voelt. Dit past in ons streven naar een gezonde leefstijl en een samenleving waarin iedereen meedoet.

Maatregelen

We ontwikkelen het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland tot een aanjager voor sport- en beweeginitiatieven

Omschrijving (toelichting)

Het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland heeft als doel om inwoners meer en beter te laten bewegen en sportaanbieders te versterken. De start vond plaats bij aanvang van de Coronapandemie, waardoor dit project niet de gewenste start en bekendheid heeft gekregen.

In 2023 wordt het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland doorontwikkeld met als doel dat in elk dorp een vereniging actief deelneemt. Dit vergroot de bekendheid waardoor sportaanbieders meer initiatieven gaan opstarten en meer inwoners gaan bewegen.

Het Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland is dé aanjager voor nieuwe sport- en beweeginitiatieven.

Kwaliteit (toelichting)

Het Lokaal Sportakkoord Opsterland is in juli 2023 doorontwikkeld naar versie 2.0. Deze nieuwe versie is opgesteld in samenwerking met bestuurders van sportverenigingen, commerciële sportaanbieders, jongerenwerk en onderwijs. De acties hieruit hebben o.a. ertoe geleid dat 15 verenigingen clinics hebben gegeven tijdens de gymlessen op het basisonderwijs. Ook hebben wij 10 nieuwe sportactiviteiten gesubsidieerd.

We stimuleren initiatieven van gezondheidsprojecten

Omschrijving (toelichting)

We stimuleren inwoners en verenigingen om initiatieven van gezondheidsprojecten op te starten en waar nodig ondersteunen en begeleiden de buurtsportcoaches in de opstartfase.

We hebben alle bestaande wandel- en beweeggroepen voor senioren in beeld. Deze gaan we promoten via de buurtsportcoaches, Code Hans en het gebiedsteam. Waar nodig zetten we met ondersteuning van genoemde partijen nieuwe wandel- en beweeggroepen op.

In samenwerking met jongeren, verenigingen, buurtsportcoaches en Code Hans organiseren we activiteiten en toernooien in combinaties van e-sport én bewegen voor jongeren.

Kwaliteit (toelichting)

De buurtsportcoaches hebben met het project Doortrappen 2 nieuwe fietsgroepen voor senioren opgestart. Na de zomervakantie hebben de buurtsportcoaches en Code Hans een panna knockout georganiseerd in Gorredijk. Hieraan hebben 60 kinderen en jongeren meegedaan. In de kerstvakantie is er in MFC De Wier in Ureterp een e-sports toernooi (FIFA en F1) georganiseerd met 40 deelnemers.

We voeren het actieplan Sport en Gezondheid 2023 uit

Omschrijving (toelichting)

In het actieplan Sport en Gezondheid 2023 integreren we de volgende onderdelen:

- Activiteitenplan van de buurtsportcoaches.
- Plan van aanpak van Sûn Opsterlân.
- Afsprakenkader Sport.
- Preventieagenda Opsterland.
- Lokaal sport- en beweegakkoord Opsterland.

Dit actieplan vormt het uitgangspunt voor de activiteiten met betrekking tot sport en gezondheid.

Kwaliteit (toelichting)

De acties op het gebied van Sport & Gezondheid uit genoemde 5 plannen zijn gebundeld in 1 actieplan voor sport en gezondheid voor 2023 en 2024. De acties voor 2023 zijn uitgevoerd.

Wij stimuleren de gezonde leefstijl van inwoners

Omschrijving (toelichting)

We stimuleren inwoners om gezond te leven door hierin ondersteuning te bieden in de opvoeding, op school, op het kinderdagverblijf en bij de sportvereniging. Hierbij wordt het programma Sûn Opsterlân in 2023 als aanjager gebruikt om de gezonde leefwijze nadrukkelijk onder de aandacht te brengen bij kinderen en hun ouders.

In 2023 zijn de accommodaties van alle buitensportverenigingen rookvrij tijdens jeugdactiviteiten en gaan alle basisscholen actief aan de slag om het Gezonde School-vignet te behalen.

We stimuleren inwoners met een beperking om te gaan bewegen of te sporten door hen te wijzen op én waar nodig te begeleiden naar de diverse mogelijkheden in Opsterland.

In 2023 gaan we programma's voorbereiden voor andere doelgroepen.

Kwaliteit (toelichting)

De buurtsportcoaches hebben Sûn Opsterlân betrokken bij alle georganiseerde evenementen voor de basisscholen. Sûn Opsterlân heeft op haar beurt fruit en water uitgedeeld op deze evenementen.

Met alle scholen zijn gesprekken gevoerd om het Gezonde School-beleid te bespreken en ondersteuning hierbij aan te bieden, om in 2024 een vignet Gezonde School te behalen.

Iedere vereniging heeft commitment uitgesproken om hun terreinen rookvrij te maken. Zij hebben hun commitment ondertekend in een convenant. De verenigingen hebben borden 'Rookvrije Generatie' ontvangen.

Inwoners met een beperking zijn gewezen op de mogelijkheden om te sporten door de buurtsportcoaches, gebiedsteam, campagnes via Sport Fryslân en landelijke campagnes. Op de site Uniek Sporten staan alle sportmogelijkheden voor inwoners met een beperking.

In het laatste kwartaal zijn we gestart met het ontwikkelen van een programma voor 70+-ers. Dit programma draagt bij aan het verkleinen van hun valrisico, verbeteren de leefwijze en het beperken van de zorgkosten.

Thema Duurzaamheid

Doelstellingen

De gemeente geeft het goede voorbeeld op het gebied van duurzaamheid

Wij willen als gemeente het goede voorbeeld geven en daarmee anderen inspireren. Daartoe benutten we kansen om onze gebouwen, wagenpark en gereedschap te verduurzamen en duurzaam in te kopen. Goede voorbeelden maken wij zichtbaar.

Maatregelen

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap

Omschrijving (toelichting)

We vergroenen ons gemeentelijk wagenpark en gereedschap. Bij vervanging van voertuigen en gereedschap wordt gekozen voor de meest duurzame keuze. 50% van het gemotoriseerde gereedschap is "groen".

Een aantal wagens in ons wagenpark en een deel van ons gereedschap is aan vervanging toe. Hierbij kijken we welke duurzame alternatieven beschikbaar zijn en kiezen hiervoor als dit financieel inpasbaar is. We streven ernaar om in 2026 de helft van ons gemotoriseerde gereedschap elektrisch te hebben (ten opzichte van 10% in 2022).

Kwaliteit (toelichting)

In 2023 is ongeveer 15% van het gemotoriseerde gereedschap vervangen door elektrisch.

Wij streven naar 100% duurzame inkoop

Omschrijving (toelichting)

De samenwerkingsagenda 'Fryslân koopt circulair' is ondertekend. Dit is gedaan in samenwerking met Ooststellingwerf en Weststellingwerf. De ambities op het gebied van circulair inkopen zijn daarmee vastgesteld op 25% in 2025, 75% in 2030 en 100% in 2035.

In het inkoopstartformulier is een duurzaamheidsparagraaf opgenomen. Deze paragraaf wordt verder ontwikkeld, zodat bij nieuwe inkooptrajecten duurzaamheid beter geborgd is. Daarnaast onderzoeken de OWO-gemeenten hoe zij invulling gaan geven aan het nieuwe Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) door het verder uitwerken van het actieplan MVOI en hieraan uitvoering te geven.

Kwaliteit (toelichting)

Het inkoopstartformulier wordt nog verder ontwikkeld. Het actieplan Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) is ontwikkeld en in 2023 vastgesteld door de OWO-directie. Vanuit de daarin opgenomen acties wordt gewerkt aan het beter inzichtelijk maken van de feitelijke prestatie op de doelstelling rondom circulariteit (en CO2-reductie).

Wij verduurzamen onze gemeentelijke gebouwen

Omschrijving (toelichting)

Onze bedrijfsgebouwen voldoen met de aanpassingen van de laatste jaren aan de wettelijke duurzaamheidseisen.

We verduurzamen het vastgoed ten behoeve van klimaatdoelstellingen conform de in 2022 vastgestelde kadernota Vastgoedbeleid. Duurzame instandhouding is uitgangspunt, vernieuwing en renovatie waar nodig en betaalbaar.

Bij het (groot) onderhoud benutten wij daarom kansen om verder te verduurzamen. We onderzoeken de haalbaarheid van het plaatsen van zonnepanelen eventueel in combinatie met opslag op en bij enkele van onze gebouwen.

Kwaliteit (toelichting)

We hebben de mogelijkheden om het gemeentehuis verder te verduurzamen onderzocht. Deze zijn nu nog beperkt. Constructief gezien is het lastig om zonnepanelen te plaatsen en energieopslag (batterijen) is nu nog te duur. Wel is het gebouw van de Voedselbank in Gorredijk verduurzaamd, waarbij ook zonnepanelen zijn aangebracht. Ook op het dak van De Wier in Ureterp zijn zonnepanelen gelegd. Op basis van een energiescan is een globaal plan gemaakt voor renovatie en verduurzaming van dit gebouw. Op basis van dit plan is een aanvraag gedaan voor de Subsidieregeling duurzaam maatschappelijk vastgoed (DUMAVA) (en inmiddels door RVO toegekend, € 110.000). Het plan wordt verder uitgewerkt tot een project en aan de raad voorgelegd. Van MFA Dundelle in Bakkeveen is een energiescan opgeleverd (label A).

Doelstellingen

Wij zetten in op een energiebesparing van een equivalent van 150.000 MWh in 2035

Om in 2035 energieneutraal te zijn wordt ingezet op een energiebesparing van 150.000 MWh ten opzichte van het jaar 2018. Eind 2026 moet daarvan 100.000 MWh zijn gerealiseerd.

Maatregelen

Samen met een aantal dorpen/energiecoöperaties voeren wij plannen uit om aardgas te besparen

Omschrijving (toelichting)

Op basis van de transitievisie warmte gaan we met deze dorpen in overleg over de uitvoering van een campagne om energie te besparen. We gaan verder met de campagne in Nij Beets en met minimaal twee andere dorpen werken we plannen uit en starten met de uitvoering daarvan.

Kwaliteit (toelichting)

In Nij Beets hebben we met energiecoöperatie Krigel en Entrance (Hanze Hogeschool) een sociaal onderzoek gedaan naar onder andere hoe de inwoners tegen de aanpak van de energietransitie aankijken. Ook is een technisch model ontwikkeld. Daarmee kan worden doorgerekend wat de gevolgen zijn van ontwikkelingen (of ingrepen) in de vraag naar en/of het aanbod van energie op bijvoorbeeld het elektriciteitsnetwerk. Op basis van de uitkomsten wil Nij Beets een programma uitwerken voor de komende tijd.

We hebben Tijnje ondersteuning gegeven bij het oprichten van een energiecoöperatie. Deze is aangesloten bij de ontwikkelingen in Nij Beets.

In Bakkeveen ondersteunen wij een buurtaanpak (De Singels).

In Wijnjewoude ondersteunen wij de uitvoering van de Proeftuin Aardgasvrije Wijken.

We faciliteren eigenaren van mienskip-gebouwen bij energiebesparing/verduurzaming

Omschrijving (toelichting)

Wij bieden alle besturen van dorpshuizen, MFA's, sportverenigingen, etc. de mogelijkheid om op onze kosten een energiescan uit te laten voeren. Daarbij wordt ook geadviseerd over de meest renderende duurzaamheidsmaatregelen en over subsidiemogelijkheden.

Besturen van dorpshuizen, MFA's en sportverenigingen worden gewezen op de mogelijkheden voor een energiescan en de landelijke en gemeentelijke subsidiemogelijkheden voor verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Waar nodig faciliteren wij hen.

Kwaliteit (toelichting)

Energiescans zijn aangeboden aan diverse eigenaren van mienskip-gebouwen. Hiervan is vooralsnog beperkt gebruik gemaakt. Wel zijn er al veel gesprekken geweest met dorpshuisbesturen over eigenaarschap en onderhoud, waarbij ook verduurzaming aan bod komt.

Van de verduurzamingssubsidie (40%) die door de gemeente wordt aangeboden wordt goed gebruik gemaakt. De subsidie is intussen breder open gesteld en het bedrag is vergroot.

We geven uitvoering aan de specifieke uitkering middelen aanpak energiearmoede

Omschrijving (toelichting)

Het plan van aanpak energiearmoede wordt uitgevoerd. We bieden verschillende energiebesparende maatregelen aan de doelgroep aan. Deze dragen bij aan het verlagen van de energierekening. Hierbij worden onder andere energiecoaches, energiecoöperaties en de woningcorporaties betrokken.

Kwaliteit (toelichting)

De subsidieregeling 'Aanpak Energiearmoede door Energiebesparing' is op 2 mei 2023 in werking getreden. Eerst voor mensen met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum en per 1 september is dit verbreed tot 140%. Aan het eind van het jaar hebben 820 van 1377 huishoudens (120%) gereageerd op onze brieven en toestemming gegeven voor het delen van hun gegevens voor het uitvoeringsproces; bijna 500 daarvan hebben daarop daadwerkelijk een voucher van €500 aangevraagd, waarvan er 377 al verzilverd zijn voor de aanschaf van energiezuinig witgoed en 49 bestellingen voor energiebesparende producten via de webshops. Vanuit de doelgroep 140% (naar schatting ca 500 huishoudens) hebben we 64 aanvragen gehad, waarvan 60 gehonoreerd.

De energiecoaches hebben met 147 huishoudens uitgebreide telefonische of fysieke gesprekken gevoerd om te helpen bij het maken van de energiebesparende keuze. Zij hebben daarnaast met 121 mensen contact gehad die geen hulp wensten en/of al een keuze hadden gemaakt.

We hebben de regeling onder de aandacht gebracht door het sturen van 3 persoonlijke (herinnerings)brieven, verspreiden van flyers (o.a. door bibliotheek en voedselbank), social media berichten, publicaties in de Sa! en dorpskranten en via onze Gebiedsteams. Omdat nog steeds zo'n 500 huishoudens niet gereageerd hebben, hebben we contact gelegd met de woningcorporaties om voor het vervolg van de regeling (tot en met april 2024) focus te leggen op het bereiken van de huishoudens in buurten met relatief veel energiearmoede.

We maken (prestatie)afspraken met woningcorporaties over de verduurzaming van woningen

Omschrijving (toelichting)

Met de woningbouwcorporaties wil de gemeente afspreken dat zij geen woningen verkopen met een energielabel dat lager is dan C. Ook wil de gemeente met hen afspreken dat particuliere eigenaren van voormalige sociale huurwoningen de kans krijgen om mee te doen met verduurzamingsprojecten van woningbouwcorporaties. (zie ook Programma 8 – Thema Wonen.)

In de prestatieafspraken met de woningcorporaties worden hierover afspraken vastgelegd.

Kwaliteit (toelichting)

Ook in 2023 zijn prestatieafspraken gemaakt met Elkien en WoonFriesland. Over de verkoop van bezit is afgesproken dat Elkien zeer terughoudend is met verkoop en dat WoonFriesland in principe geen woningen verkoopt tenzij sprake is van zeer versnipperd woningbezit.

Bij renovatie en verduurzaming van woningen, heeft WoonFriesland afgesproken ook de particuliere eigenaren van hetzelfde type woning de gelegenheid te geven mee te doen in het onderhoudsproject. Met Elkien zijn geen specifieke afspraken gemaakt. De corporaties dienen voor 1 mei 2024 hun verantwoording aan gemeente Opsterland toe te sturen. Op dit moment is nog niet bekend in hoeverre deze afspraken zijn nagekomen.

We voeren een (communicatie)campagne uit gericht op de energietransitie

Omschrijving (toelichting)

De energietransitie vraagt (maximale) betrokkenheid van inwoners, ondernemers, bedrijven, maatschappelijke organisaties, de raad en de collega's in onze gemeente. We gaan daarom via verschillende communicatie-uitingen zoveel mogelijk mensen inspireren en enthousiasmeren. Met gesprekken en netwerkbijeenkomsten in de dorpen houden wij de vinger aan de pols, halen we op wat er leeft en stemmen daar onze communicatie en acties op af.

Er is een webpagina ingericht. Daarnaast publiceren we regelmatig in de Sa! en op social media over de energietransitie. We houden in ieder geval één netwerkbijeenkomst. We organiseren in OWO- en regionaal verband campagnes gericht op de energietransitie. We informeren onze inwoners actief over (landelijke) subsidiemogelijkheden en faciliteren hen om daarvan gebruik te maken.

Kwaliteit (toelichting)

De webpagina www.energieinopsterland.nl is ingericht en actueel. Daar kunnen inwoners en ondernemers terecht voor informatie en met vragen.

We hebben regelmatig gepubliceerd over de energietransitie in de Sa! in dorpskranten en op onze social media.

In regionaal verband en in samenwerking met de Sa! hebben we vier webinars georganiseerd over het verduurzamen van de (eigen) woning en bijbehorende financierings- en subsidiemogelijkheden. We hebben vier (maart, juni, september en november) netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor onze energiecoaches, energiewerkgroepen/coöperaties en/of geïnteresseerde plaatselijke belangen om informatie en ervaringen te delen en inspiratie op te doen.

We hebben een aantal energiecoöperaties/ -werkgroepen ondersteund bij het organiseren van duurzaamheidsmarkten en informatiebijeenkomsten door communicatieondersteuning, het beschikbaar stellen van informatie en/of kleine bijdragen in de kosten.

Wij bouwen het energieloket verder uit

Omschrijving (toelichting)

Het is belangrijk dat informatie en advies over energiebesparing laagdrempelig toegankelijk is. Daarvoor is er het energieloket. Dit bestaat uit een netwerk van lokale energiecoaches, energieadviseurs, het digitale (telefonische) duurzaamheidsloket en ondersteunende professionals. We gaan dit verder uitbouwen, door nieuwe energiecoaches op te leiden, de huidige bij te scholen en door energieadviseurs (met woningverbeterplannen) nadrukkelijker bij onze campagnes te betrekken.

In 2023 zijn er minimaal 25 energiecoaches in minimaal 6 verschillende dorpen. Wij organiseren daarvoor trainingen en netwerkbijeenkomsten. Daarnaast updaten we de lijst van beschikbare energieadviseurs in de regio, maken deze bekend bij de energiecoaches en –coöperaties en subsidiëren we het opstellen van woningverbeterplannen door energieadviseurs. In OWO-verband onderzoeken we de haalbaarheid van een fysiek/mobiel loket.

Kwaliteit (toelichting)

Eind 2023 waren er 38 energiecoaches actief in Opsterland. Op Siegerswoude na, waren er in alle dorpen energiecoaches actief. We hebben voor hen diverse trainingen, zoals 'energiecoach', 'thermografie', 'warmtevraagberekening' en 'financiële mogelijkheden' en vier netwerkbijeenkomsten georganiseerd om informatie en ervaringen te delen. Daarnaast hebben we warmtebeeldcamera's, CO2- en P1-meters beschikbaar gesteld. Om dit alles in goede banen te leiden hebben we een coördinator aangesteld, die de energiecoaches faciliteert en begeleidt. De Energie Kado Regeling is in samenwerking met energiecoaches opgesteld en uitgevoerd. We hebben de regeling samen met hen geëvalueerd en de uitkomsten verwerkt in het subsidieproces.

Samen met energiecoöperatie Krigel hebben we in Nij Beets een traject gestart. Onderdeel daarvan was het subsidiëren van het (door een energieadviseur) opstellen van 20 energiescan/woningverbeteringsplannen. Een groot aantal woningeigenaren heeft op basis daarvan al maatregelen uitgevoerd.

In 2023 hebben we in OWO-verband het actieplan warmtetransitie opgesteld met daarin de contouren voor een OWO-energiebureau. We hebben een wervingstraject gestart voor het aanstellen van drie professionele energiecoaches, die woningeigenaren in de OWO-gemeenten in het verduurzamingsproces van hun woning ondersteunen. Dit wordt in eerste instantie gekoppeld aan de uitvoering van de Lokale Aanpak Isolatie (Nationaal Isolatie Programma).

Doelstellingen

Wij zetten in op een equivalent van 450.000 MWh duurzaam opgewekte energie in 2035

Opsterland wil in 2035 energieneutraal zijn. Daarvoor is naast energiebesparing een duurzame opwek van 450.000 MWh energie nodig. Dit willen we bereiken met energie uit zon, wind en groen gas uit mono-mestvergisting en energieopslag.

Maatregelen

We brengen de meest geschikte locaties voor de opwek van duurzame energie in kaart

Omschrijving (toelichting)

Wij hebben een grote ambitie voor de opwek van duurzame energie met zon/wind en groengas. Belangrijke toetsingskaders, zoals landschappelijke inpassing, zijn vastgelegd in provinciaal beleid, zoals de Sinneladder. Ook zijn de aansluitmogelijkheden op het elektriciteitsnetwerk beperkt. Met deze studie willen wij, conform de Sinneladder onderzoeken welke locaties in onze gemeente zich lenen voor de (gecombineerde) opwek van duurzame energie. Onze inwoners worden daarbij actief betrokken. Voordelen zijn dat dit het draagvlak versterkt, wij hebben zelf regie over locatiekeuze, het geeft onderbouwing voor het provinciale beleid waardoor toekomstige procedures kunnen worden verkort of vermeden. Net als bij de systeemstudie voeren wij dit onderzoek uit in samenwerking met de gemeente Smalingerland.

Wij ronden deze studie af in 2023. De resultaten verwerken wij in het Zonneplan en het Omgevingsplan.

Kwaliteit (toelichting)

Ruimte vinden voor locaties voor de opwek van duurzame energie is slechts één van de ruimtelijke opgaven waar onze gemeente voor staat. Andere opgaven zijn o.a. locaties vinden voor woningbouw, uitbreiding bedrijventerreinen, mogelijk nieuwe railinfrastructuur, de aanpak van de stikstofcrisis en verbeterd waterbeheer. Daarom is besloten om deze ruimtelijke puzzel integraal op te pakken. Dit vereist een andere aanpak. De uitvoering is nu voorzien voor 2024 en verder.

We doen onderzoek naar (kleinschalige) collectieve warmte-oplossingen

Omschrijving (toelichting)

Voor het overgrote deel van onze gemeente zijn (individuele) all-electric of hybride warmteoplossingen het enige warmte-alternatief voor aardgas. Op een aantal locaties zijn mogelijk kleinschalige collectieve warmte-oplossingen (in combinatie met aquathermie, warmteopslag) mogelijk. De haalbaarheid daarvan willen we onderzoeken. Omdat de problematiek in de rest van Fryslân vergelijkbaar is, willen we dit doen in provinciaal verband in aansluiting op de RES en participeren we in een provinciaal onderzoek.

Kwaliteit (toelichting)

Op een aantal locaties in onze provincie zijn initiatieven voor kleinschalige initiatieven (warmtenetten) voor het opwekken en transport van warmte in onderzoek. We volgen deze initiatieven met interesse. De resultaten daarvan worden (op termijn) via de provinciale samenwerking (FET) ter beschikking gesteld. Afhankelijk van de resultaten bepalen we of en zo ja wat het vervolg wordt voor locaties binnen onze gemeente.

We faciliteren Wijnjewoude bij de uitvoering van het project aardgasvrije wijken.

Omschrijving (toelichting)

De gemeente heeft voor Wijnjewoude voor de periode 2021 tot en met 2028 een financiële bijdrage vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) gekregen. WEN is verantwoordelijk voor de uitvoering. De gemeente faciliteert WEN daarbij.

Wij adviseren WEN bij het opstellen van de uitvoeringsplannen en toetsen deze aan de PAW-regeling. We ondersteunen WEN bij de uitvoering. We monitoren de voortgang.

Kwaliteit (toelichting)

WEN heeft de conceptuitvoeringsplannen voor 2023/2024 met de gemeente besproken en op basis daarvan de definitieve uitvoeringsplannen opgesteld en aan de gemeente voorgelegd. Op basis van deze uitvoeringsplannen heeft de gemeente een deel van de vanuit het Rijk beschikbare middelen voor de uitvoering beschikbaar gesteld. De gemeenteraad is daarover op de hoogte gesteld. Daarnaast is voldaan aan de monitoring- en verantwoordingvereisten van het Rijk. De aanpak besparen van WEN is zeer succesvol. Bijna 70% van de bewoners in Wijnjewoude heeft van de stimuleringsregeling gebruik gemaakt. Inmiddels zijn minimaal 79 hybride warmtepompen geïnstalleerd en 68 woningen (van de 902) volledig van het aardgas afgesloten.

We hebben een actieve inbreng in de regionale energiestrategie

Omschrijving (toelichting)

Om ervoor te zorgen dat de Regionale Energiestrategie (RES) zoveel mogelijk aansluit bij onze ambities, hebben wij een actieve inbreng in de provinciale werkgroep. Wij stemmen af in OWO- en regionaal verband.

Opsterland neemt deel aan het provinciale overleg, waarbij we onze inbreng afstemmen met de buurgemeenten. Wij dragen bij aan het uitvoeringsprogramma RES.

Kwaliteit (toelichting)

In de Regionale Energie Strategie is de opgave voor duurzame opwek van energie in de provincie Fryslân vastgelegd. Aan deze samenwerking is de opgave die wij hebben voor het vervangen van fossiele brandstoffen voor het verwarmen van woningen (warmte) toegevoegd. Deze samenwerking is vastgelegd in de Friese Energie Tafel (FET). Wij hebben actieve inbreng in een aantal programma's die door de FET wordt uitgevoerd, zoals het opstellen van de energievisie en de groengasagenda.

We ronden het onderzoek naar het energiebedrijf af

Omschrijving (toelichting)

Het onderzoek naar een gemeentelijk energiebedrijf is afgerond en aan de raad gepresenteerd. Aan de conclusies en aanbevelingen kleven nog vragen. Om beter inzicht te krijgen in de meerwaarde en de levensvatbaarheid van een gemeentelijke energiecoöperatie, willen we een businessplan laten opstellen. Dit moet inzicht geven in de (langjarig) opbrengsten en risico's van deelname van een gemeentelijke energiecoöperatie in een of meerdere commerciële initiatieven.

We stellen een businessplan op dat inzicht geeft in de (langjarig) opbrengsten en risico's van deelname van een gemeentelijke energiecoöperatie in een of meerdere commerciële initiatieven. Op basis van de resultaten wordt een vervolgvorstel uitgewerkt.

Kwaliteit (toelichting)

Het onderzoek is afgerond. Hieruit blijkt dat een coöperatief ontwikkelbedrijf, dat deel kan nemen in projecten voor de opwek van duurzame energie, goede mogelijkheden heeft. De resultaten zijn gepresenteerd aan de raad.

Een aantal (externe) partijen willen graag duurzame energie in onze gemeente opwekken. Bij gesprekken met hen over de mogelijkheid daarvoor geven wij direct de randvoorwaarde mee, dat wij alleen meewerken als zij 50% lokaal eigendom willen garanderen. Door problemen met de congestie van het elektriciteitsnetwerk zijn hun ideeën nog niet vertaald in projecten die om besluitvorming aan de raad kunnen worden voorgelegd.

Wij faciliteren initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen

Omschrijving (toelichting)

We gaan actief met initiatiefnemers (ondernemers, energiecoöperaties en/of groepen van inwoners) in gesprek over kansen en belemmeringen (met name ook de aansluitmogelijkheden van de netwerken van Liander en TenneT). Waar nodig faciliteren wij initiatieven, bijvoorbeeld door informatie, advies, bemiddeling, het doorverwijzen naar netwerkpartijen en/of het bijdragen in kosten voor onderzoeken. We zorgen voor heldere kaders en nemen waar mogelijk belemmeringen weg.

We faciliteren de initiatieven voor de opwek van duurzame elektriciteit, de opslag daarvan en de productie van groen gas geproduceerd via monomestvergisting. Wij onderzoeken of deelname aan projecten voor energieopwekking en opslag buiten de gemeentegrenzen aantrekkelijk is. We hebben minimaal twee keer per jaar overleg met Liander over de aansluitmogelijkheden van initiatieven op hun netwerk.

Kwaliteit (toelichting)

Samen met de provincie Fryslân hebben wij een bijdrage gegeven voor het opstellen van een businesscase voor een biogasinitiatief van een aantal veehouders rondom Nij Beets verenigd in de coöperatie Agrigas. De coöperatie wil biogas produceren uit monomestvergisters op bedrijfsniveau en dit vervolgens centraal opwerken tot aardgaskwaliteit om het daarna in te voeden in het gasnetwerk van Liander. De coöperatie wil daarbij ook de uitstoot van stikstof reduceren.

Naast de subsidie hebben wij een coördinerende rol gehad bij het verkrijgen van de vergunningen en zijn wij zowel ambtelijk als bestuurlijk aanwezig geweest bij een voorlichtingsavond over het project. Door een onverwachte verlaging van de landelijke subsidie (SDE) is de uitvoer van dit project eind 2023 "on-hold" gezet. Wij hebben ons ongenoegen over de aanpassingen in de SDE-subsidie kenbaar gemaakt bij de ministeries van Economische zaken en Landbouw. Gesprekken hierover met de ministeries zijn voorzien in 2024.

Door een aantal partijen wordt in onze gemeente gewerkt aan projecten voor de opwek van duurzame elektriciteit uit zonne-energie. Wij zetten daarbij in op de realisatie van 50% lokaal eigendom. Door (streng) provinciaal beleid en de problemen met het elektriciteitsnetwerk, is er weinig voortgang in deze projecten.

Wij geven invulling aan de transitievisie warmte voor onze gemeente

Omschrijving (toelichting)

Eind 2021 is – in OWO-samenwerking - voor de gehele gemeente een transitievisie warmte opgesteld. In 2023 wordt invulling aan deze visie gegeven met de hieronder taken en activiteiten. De Visie biedt het kader om initiatieven van onderaf te stimuleren en te faciliteren.

We starten met het opstellen van de eerste dorp-/wijkuitvoeringsplannen en hiervoor worden minimaal 2 dorpen/wijken per gemeente geworven (vooral het opdoen van ervaring staat centraal);

We stimuleren de “altijd doen-maatregelen” waarmee het aardgasverbruik al met maximaal 70% kan worden teruggebracht.

We doen een haalbaarheidsonderzoek naar (semi-)collectieve warmte-alternatieven.

We zetten in op structurele communicatie, gericht op bewustwording en het belang van aardgasvrij-ready maken.

De visie geeft op dorps-/wijkniveau een eerste richting aan het alternatief voor het verwarmen met aardgas (met ruimte voor individuele initiatieven). We houden rekening met zo laag mogelijke maatschappelijke kosten en de technische mogelijkheden.

Kwaliteit (toelichting)

De visie biedt de kapstok voor de uitvoering van veel van onze duurzaamheidsactiviteiten. De resultaten daarvan zijn eerder in dit hoofdstuk beschreven. Dat betreft alle activiteiten gericht op energiebesparing, verduurzaming van gebouwen, aanpak van energiearmoede en de campagnes in en met de dorpen.

Wij voeren een systeemstudie uit die ontwikkelingen in vraag en aanbod naar elektriciteit en problemen op het netwerk in beeld brengt

Omschrijving (toelichting)

In 2023 is een systeemstudie naar de ontwikkelingen in vraag en aanbod en de problemen met het elektriciteitsnetwerk uitgevoerd. Daaruit blijkt dat er grote investeringen moeten worden gedaan in bijvoorbeeld onderstations. Locatiekeuzes, procedures en realisatie nemen veel tijd in beslag. Onder regie van de provincie Fryslân is in 2023, in de samenwerking FET, gestart met een onderzoek naar het meest geschikte energiesysteem voor de toekomst in onze provincie onder andere gericht op het voorkomen van netcongestie.

Wij hebben regelmatig overleg met de netwerkbeheerders Liander en TenneT over de voortgang van de aanpassingen in het netwerk en de realisatie van een nieuw onderstation bij Drachten. We faciliteren de netwerkbeheerders bij de mogelijke ruimtelijke procedures die nog zijn om het netwerk aan te passen. Via de FET participeren wij in het onderzoek naar het meest geschikte energiesysteem voor de toekomst.

Kwaliteit (toelichting)

De systeemstudie gebaseerd op de ontwikkelingen die wij tot 2030 kunnen voorzien is medio 2023 afgerond. De raad is over de resultaten geïnformeerd. Een belangrijke conclusie is dat wij vol moeten inzetten op de realisatie van een nieuw onderstation voor de distributie van elektriciteit bij Drachten. De realisatie van een dergelijk station vraagt meerdere jaren voorbereiding.

In de loop van 2023 is gebleken dat de elektrificatie veel sneller gaat dan in de systeemstudie is voorzien. Naast terug levering van de opwek van duurzame energie is ook de levering van elektriciteit niet meer vanzelfsprekend. Wij zijn daarover regelmatig in overleg met Liander en TenneT.

Omdat deze problematiek in heel Fryslân aan de orde is, participeren wij actief in de provinciale samenwerking (Friese Energie Tafel, FET). Gestart is met het opstellen van een provinciale Energievisie. Een kennis/basisdocument is gedeeld met de raad. Met o.a. VNG, IPO, de Unie van waterschappen en de ministeries van EZ/BZK is een systematiek van integraal programmeren

ontwikkeld. Doel daarvan is versnelling van realisatie, prioritering en slim gebruik van onze energie-infrastructuur. Ook over deze aanpak is de raad geïnformeerd.

Beleidsindicatoren

		Opsterland			Nederland		
Beleidsindicatoren	Eenheid	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Fijn huishoudelijk restafval	Aantal kg per inwoner	153	150	*	169	148	*
Hernieuwbare elektriciteit (1)	%	27,10%	*	*	33,10%	*	*

Bij een verdieping van de cijfers blijkt dat met name gemeenten met veel windmolens en / of biomassacentrales hoog scoren. Dit verklaart de relatief lage realisatie van Opsterland

* voor deze periode zijn (nog) geen cijfers bekend (gemaakt).

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl - Bron geraadpleegd op 12 maart 2024

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van programma 7 reserves meegenomen.

x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2022	Begroting 2023 (Primair)	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Realisatie 2023	Mutatie begroting /realisatie 2023
Lasten	7.900	7.714	8.813	9.716	903
Baten	7.402	6.859	7.589	8.243	654
Saldo voor bestemming	-498	-856	-1.224	-1.473	-250
Mutaties reserves					
Lasten	783	-	1.265	1.270	5
Baten	158	-	392	713	321
Saldo na bestemming	-1.123	-856	-2.097	-2.030	66

Specificatie per taakveld

x € 1.000

Specificatie	Begroting 2023 (incl wijzigingen)	Realisatie 2023	Mutatie begroting /realisatie 2023
Saldo per taakveld			
7.1 Volksgezondheid	-1.509	-1.507	2
7.2 Riolering	875	937	62
7.3 Afval	729	656	-73
7.4 Milieubeheer	-1.180	-1.422	-242
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-138	-137	1
Saldo voor bestemming	-1.224	-1.473	-250
Stortingen reserves			
Reserve energietransitie	-90	-95	-5
Duurzaamheidsreserve	-1.175	-1.175	-
Totaal stortingen reserves	-1.265	-1.270	-5
Onttrekkingen reserves			
Perspectiefbrief 2023	392	392	-
Duurzaamheidsreserve	-	321	321
Totaal onttrekkingen reserves	392	713	321
Saldo na bestemming	-2.097	-2.030	66

Toelichting op de financiën

Het saldo op dit programma is in 2023 € 66.000 voordeliger dan begroot

Taakveld 7.1 Volksgezondheid geeft in 2023 een voordeel van € 2.000

De kosten aan Veiligheidsregio Fryslân vielen lager uit dan begroot, dit levert een voordeel op van € 17.000.

De GIDS-gelden (Gezond in de stad) zijn niet geheel besteed, dit geeft een voordeel van € 32.000. Hiervoor wordt een resultaatsbestemming aangevraagd voor de inzet van een JOGG regisseur (Jongeren Gezond Gewicht).

De bestrijding van de eikenprocessierups heeft € 47.000 meer gekost dan was begroot. De afgelopen jaren is de populatie rupsen toegenomen. Ook neemt de acceptatie van overlast in de maatschappij af. Daardoor is er meer inzet nodig.

Taakveld 7.2 Riolering geeft in 2023 een voordeel van € 62.000

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.3 Afval geeft in 2023 een nadeel van € 73.000

In de paragraaf Lokale heffingen wordt dit taakveld toegelicht.

Taakveld 7.4 Milieubeheer geeft in 2023 een nadeel van € 242.000

De implementatie van de gedragscode soortbescherming heeft vertraging opgelopen. Voor een bedrag van € 18.000 (voordeel) wordt een resultaatbestemming aangevraagd ten behoeve van een "Actieplan Biodiversiteit".

De start van het funderingsloket is vertraagd van zomer 2023 naar voorjaar 2024. Hierdoor zijn de kosten lager dan begroot en is een voordeel ontstaan van € 36.000.

Uit het Duurzaamheidsprogramma maatschappelijk vastgoed werd voor het bedrag van € 321.000 aan subsidies verstrekt (nadeel). Dit bedrag is onttrokken aan de reserve Duurzaamheid.

Het voordeel van € 5.000 op het uitvoeringsprogramma energietransitie en het klimaat- en energiebeleid wordt toegevoegd aan de reserve Energietransitie.

De overige budgetten in dit taakveld geven een voordeel van € 20.000.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria geeft in 2023 een voordeel van € 1.000

Er is nagenoeg geen verschil tussen de begroting en de realisatie.

De mutatie in de reserves geeft een voordeel van € 316.000

De mutaties zijn in taakveld 7.4 toegelicht.